



Stephanie Rhode over 490 gebreide huizen: "Herinneren, stilstaan, en toch weer doorgaan"

Door: Marloes Soer

Stel je voor: een plein vol straalwitte huisjes, gebreid van wol en staande op een basis van bladgoud. In de Duitse stad Gunzenhausen zal op 4 en 5 juni een installatie worden gemaakt ter nagedachtenis aan de Joodse gemeenschap die hier ooit leefde. Maar dit is niet zomaar een herdenkingsmonument; CultuurBewust.nl sprak met Stephanie Rhode, de kunstenaar van dit project.

Wat is '490 huizen tegen het vergeten'?

In de Duitse stad Gunzenhausen komt twee dagen een installatie van 490 huizen van wol te staan. Deze huizen zijn gebreid door mensen uit de omgeving, mensen die in deze stad gewoond hebben, of gewoon mensen die zich verbonden voelen met het project. Ik maak deze installatie als symbool voor de Joodse gemeenschap die ooit in deze stad hebben gewoond. Nog voor de Kristalnacht werden al joden vermoord, en Gunzenhausen is een van de eerste plaatsen waarin dit gebeurde.

Dus dit is een herdenkingsmonument van alle Joden die hier gewoond hebben?

Nee zo moet je het niet zien, ik wil juist niet de geschiedenis benadrukken. Toen ik klein was werd er op een hele confronterende manier over de oorlog gesproken. Het is een gevoelig thema en misschien wil je er juist steeds minder mee te maken hebben als je er vaker aan herinnerd wordt. Daarom ben ik op zoek naar een andere vorm; ik wil niet aanklagen want dat is al genoeg gebeurd. Ik wil dat mensen zich herinneren dat hier Joden hebben gewoond en dat ze er een moment bij stilstaan. Maar je hebt ook het recht om deze herinneringen weer los te laten en door te gaan met je leven. Herinneren, stilstaan, en toch weer doorgaan, dat is mijn doel.

Hoe wil je bereiken dat mensen dit project los gaan zien van de gebeurtenissen in de Tweede Wereldoorlog?

Dat vind ik heel moeilijk, want eigenlijk zit je vast aan de feiten van de geschiedenis. Maar juist door middel van het breien hoop ik verder te gaan dan alleen de geschiedenis. Met breien verbind je de ene steek met de ander, wat gelijk staat aan het verbinden van het heden met het verleden. Ook ga je tijdens het breien nadenken en komen herinneringen naar boven. En daar gaat het mij om; de aandacht die eraan besteed wordt.

Waarom heb je gekozen voor Gunzenhausen?

Ik ben opgegroeid in een dorpje vlakbij Gunzenhausen en ik ging er naar school. Ik kan me herinneren dat er een synagoge stond die als fabriek werd gebruikt, maar ik wist niet waarom hij daar stond. Later vroeg ik me af waarom ik dat eigenlijk niet wist, ondanks dat er wel over de oorlog werd verteld op school. Pas vanaf de jaren Tachtig is men bewuster over de geschiedenis van Gunzenhausen gaan vertellen. Voor mij heeft het dus een persoonlijke reden dat ik deze plaats hebt uitgekozen. Daarnaast wilde ik het juist niet in Berlijn of München doen, dat is mij te groots en onpersoonlijk.

Wat zijn je verwachtingen van de twee dagen waarop de installatie wordt gebouwd?

Op de eerste dag maak ik een kader met daarin voor elk huis een basis van bladgoud.

Mensen kunnen dan al toekijken hoe heel langzaam de basis van bladgoud voor die 490 huizen groeit. Op de tweede dag komen alle vrouwen (en tot nu toe één man) vanuit verschillende landen naar het plein om hun gebreide huis neer te zetten. Na de oorlog zijn de Joden, die het overleefd hebben, uit deze stad verspreid over de wereld. Elk huis staat symbool voor een ziel die wordt teruggebracht om te herdenken. Ik heb bewust gekozen voor een huis van witte wol in een patroon met gaatjes erin, want ik stel een ziel altijd voor als iets wits en transparants.

Waarom worden er precies 490 huizen gebreid?

Dit getal staat niet voor het aantal Joden dat hier heeft gewoond, maar is afgeleid van het Joodse heilige getal 7. Alleen de getallen zijn voor mij uiteindelijk niet het belangrijkste. Als ik misschien niet tot de 490 kom is dat niet erg, het gaat meer om het idee dat erachter zit. Op dit moment heb ik 171 breiers, waarvan de meeste mensen 1 huis breien en sommigen meer. Wat ik er mooi aan vind is dat dit project zoveel lagen van de bevolking aangaat. Zowel jong als oud, mensen van verschillende nationaliteiten, sociale klassen en religies breien mee. Dat bijvoorbeeld een gewone vrouw van het platteland betrokken is bij een kunstproject vind ik heel bijzonder.

Wat gebeurt er met de huizen na het weekend van de installatie?

Na afloop haal ik de gebreide hoesjes van de frames en neem ik alles weer mee naar mijn atelier in Nederland. De basis van bladgoud, die vastzit met een speciale lijm, blijft achter op het plein. Maandagochtend zal het gewone leven met de drukke markt weer beginnen. Het bladgoud zal langzaam afslijten door de mensen die eroverheen gaan lopen en dit behoort tot het proces van loslaten. Ook ga ik de breiende vrouwen fotograferen en losse gedachten opschrijven die tijdens het breien naar boven komen. Deze wil ik in willekeurige volgorde onder elkaar zetten en samen met de foto's exposeren. Paralel aan deze expositie komt er een tentoonstelling over de geschiedenis van de stad.

Moet je nog veel voorbereidingen treffen?

Ja, er valt nog genoeg te doen. Ik ben nu ongeveer driekwart jaar bezig met de voorbereidingen: bedrijven aanschrijven, een geschikt frame ontwerpen, verschillende soorten wol uitproberen zodat iedereen er mee kan werken. Gelukkig heb ik alleen maar ontzettend positieve reacties gehad en zijn er een hoop enthousiaste mensen die mee willen werken. Om de 490 huizen te halen ben ik nog wel steeds op zoek naar breiers, dus ik moet mensen aanschrijven en bij ze langsgaan. En niet te vergeten: zelf moet ik natuurlijk ook nog mijn 100 huizen breien.